

Prešov za ekologickú obnovu

Mesto Prešov, ako jedno z prvých miest na Slovensku, pristúpilo v roku 2016 k Dohovoru primátorov a starostov o klíme a energetike, ktorý združuje viac ako 7000 miestnych a regionálnych samosprávnych orgánov v 57 krajinách sveta. Zámerom iniciatívy je realizovať systematické energetické a klimatické opatrenia s cieľom znížiť emisie CO₂ o najmenej 40 % do roku 2030 a zvýšiť odolnosť územia voči zmene klímy. K riešeniu problémov v oblasti klímy a energetiky sa snaží mesto Prešov pristupovať koncepčne. V úvodnej fáze boli vypracované strategické dokumenty pre problémové oblasti klímy, energetiky, životného prostredia a dopravy. Nosným je Akčný plán pre udržateľnú energiu a zmenu klímy mesta Prešov, ktorý tvoria dva dokumenty - Základná stratégia adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy na území mesta Prešov a Akčný plán udržateľného energetického rozvoja mesta Prešov. Medzi dominantné zdroje znečisťovania ovzdušia a faktory ovplyvňujúce kvalitu ovzdušia patrí aj doprava, preto ku kľúčovým dokumentom na elimináciu negatívnych dopadov na životné prostredie patrí aj Stratégia udržateľného rozvoja dopravy mesta Prešov - Masterplan. Strategické dokumenty sú spracované až na úroveň konkrétnych projektových zámerov, ktoré sa postupne snaží mesto implementovať do praxe jednak z vlastných zdrojov, no primárne zo zdrojov EÚ. Vo všetkých opatreniach mesto v rámci možností aplikuje aj smart riešenia. Mesto Prešov zrealizovalo od roku 2016 množstvo projektov v oblasti klímy, energetiky, životného prostredia a dopravy, ktoré zohľadňujú konkrétne opatrenia k naplneniu cieľov zelenej dohody, konkrétne: Revitalizácia vnútroblokov (VB) - projekty boli zamerané na zvýšenie odolnosti sídelného prostredia na negatívne dopady zmeny klímy. Revitalizáciou sa zabezpečilo zadržiavanie vody v prirodzenom prostredí, ochladzovanie územia výsadbou vzrastlej zelene, výsadbou živých plotov, ekokoridorov, zlepšenie ekologickej a estetickej hodnoty riešeného priestoru a tým aj skvalitnenie životného prostredia. Mesto Prešov komplexne zrevitalizovalo 3 vnútrobloky (VB): Revitalizácia vnútroblokového priestoru na ul. M. Čulena č. 29 - 49, Revitalizácia vnútrobloku ulíc Hviezdoslavova- Štefánikova, Revitalizácia vnútrobloku ul. 17. Novembra 126 - 130. Realizáciou projektov bolo zrevitalizované územie o rozlohe viac ako 11 000 m². Revitalizácia verejných priestranstiev – k projektom, prispievajúcim k eliminácii negatívnych dopadov zmeny klímy, patria aj projekty zamerané na revitalizáciu verejných priestranstiev. Mesto Prešov má projektne pripravené viaceré projekty, na realizáciu 2 z nich už získalo externé zdroje v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu. Konkrétne ide o nasledovné projekty: Revitalizácia parku medzi ul. Vlada Clementisa a ul. Levočskou, Revitalizácia verejného priestranstva na ulici Slanskej. Zámerom projektov je zvýšiť funkčnú, technickú, hygienickú (zníženie hlučnosti a prašnosti), ekostabilizačnú, estetickú a environmentálnu hodnotu riešeného priestranstva. Aktivity projektu sú zamerané aj na obnovu a zvýšenie atraktivity riešeného územia tvorbou prirodzených krajinných prvkov (novej zelene) a vytvoriť podmienky pre voľnočasové aktivity prostredníctvom doplnenia priestranstva o mestské prvky drobnej architektúry. Výstupy projektov: výsadba novej zelene - zeleň pri chodníkoch, výsadba cca 200 stromov, výsadba trvalkových záhonov, posilnenie ekologickej stability územia a zvýšenie biodiverzity, zavádzanie postupov udržateľného hospodárenia so zrážkovými vodami - dažďové záhrady, priepustné povrchy spevnených plôch, umiestnenie prvkov drobnej architektúry, úpravy spevnených plôch, zvýšenie bezpečnosti pohybu inštaláciou verejného osvetlenia, nové funkčné využitie územia - zóny pre oddych, športovo - relaxačné zóny, priestor pre všetky vekové kategórie (detské ihriská, fitpark, senior-park a iné.). Realizáciou projektov dôjde ku komplexnej revitalizácii priestranstva o celkovej výmere viac ako 63 700 m². Lesopark uprostred sídliskovej zástavby (49 502 m²) - významnou investíciou mesta Prešov z vlastných zdrojov bola výstavba mestského cintorína, koncipovaného vo forme mestského lesného parku, s prevahou stromových porastov. Zámerom projektu bolo dosiahnuť charakter prírodného prostredia. Nevyužívaná hospodárska pôda v blízkosti masívnej sídliskovej výstavby a zástavby bytových domov bola pretransformovaná na lesopark. Zohľadnenie opatrení na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy sa premietlo do zachovania prírodného charakteru územia, ktoré je podporené výsadbou vysokej i nízkej zelene, vodozádržných opatrení, vrátane jazierka. Architektonické riešenie lesoparku bolo nominované na Grand Prix - Big See Architecture Award 2019. Znižovanie energetickej náročnosti verejných budov - mesto Prešov zrealizovalo projekty zamerané na zníženie spotreby energie verejných budov zlepšením tepelno-technických vlastností obvodového plášťa budov, strešného plášťa a otvorových konštrukcií; zavedením rekuperácie; rekonštrukciou osvetľovacej sústavy; výmenou potrubia teplej úžitkovej vody; výmenou telies ústredného vykurovania za nové spolu s ich vyregulovaním a osadením termostatických ventilov; vrátane využitia obnoviteľných zdrojov energie (fotovoltaické panely na výrobu elektrickej energie). Mesto Prešov od roku 2017 komplexne zrevitalizovalo celkom 6 verejných budov, konkrétne: MŠ Bernolákova 19 MŠ Volgogradská 48 MŠ Važecká 18 MŠ

Čapajevova 17 MŠ Bratislavská 3 MsÚ Jarkova 24 Realizáciou projektov sa priemerná spotreba energie v budovách znížila v priemere o 60%. Zelený priestor na Jarkovej ulici - vytváraná Jarková ulica v Prešove, nachádzajúca sa priamo v historickom centre mesta, slúžiaca chodcom i dopravnej obsluhy, prešla komplexnou rekonštrukciou financovanou z vlastných zdrojov mesta Prešov. Jednou z najväčších priorít mesta bolo v rámci tejto rekonštrukcie urobiť z ulice zelený priestor. Nevyhnutnou súčasťou prác preto bola aj obnova zelene. Namiesto poškodených a suchých stromov a ich pňov sa vysadilo 47 kusov nových zdravých stromov. Okrem toho boli všetky plochy dotknuté stavebnou činnosťou ešte pred realizáciou sadových úprav rekultivované, pribudli trávniky, skalničkové koberce a trvalkové záhony. Pri rekonštrukcii boli využité vo veľkej miere priepustné materiály, ktoré zabezpečia uchovanie dažďovej vody v území, prispievajú k znižovaniu dôsledkov intenzívnych zrážok. Zároveň umožnia odparovaniu vody späť do prostredia, čím bude dochádzať i k ochladzovaniu vzduchu v teplých letných mesiacoch. V rámci rekonštrukcie pribudlo na Jarkovej ulici aj nové verejné osvetlenie, ktoré spĺňa požiadavky na systém City Touch, ktorý je v Prešove inštalovaný od roku 2015. Tento systém poskytuje vyšší stupeň riadenia verejného osvetlenia s vytvorením platformy pre Smart City. Integráciou inteligentných prvkov do svietidla poskytuje informácie o polohe svietidla, funkčnosti, stave ovzdušia, hustoty dopravy a pod. Poskytuje flexibilitu, informovanosť a presnosť. Umožňuje reakciu v závislosti od očakávaných a neočakávaných situácií stmievaním či rozsvietením všetkých častí mesta pre zaistenie bezpečnosti obyvateľstva. Rovnako poskytuje informovanosť o aktuálnom stave každého svietidla, čo zaručuje kvalitnejšiu údržbu a rýchlejšie opravy. Dominantou ulice sú atypické prvky drobnej architektúry - série lavičiek, ktoré sa dostali do finálového výberu Národnej Ceny za Dizajn 2021. Na Jarkovej ulici bola inštalovaná aj nabíjacia stanica pre elektromobily. Ekologická doprava - v rámci EU má doprava až štvrtinový podiel na produkcii emisií skleníkových plynov, preto jedným z opatrení mesta Prešov, smerujúcim k naplneniu záväzku Dohovoru primátorov a starostov je aj tzv. "čistejšia doprava". Mesto uskutočňuje reálne kroky k naplneniu tohto cieľa od budovania cyklotrás - od roku 2017 bolo zrealizovaných celkom 7 cykloprojektov v celkovej dĺžke cca 14 km a naďalej pripravuje nové úseky cyklotrás. K využívaniu nemotorovej a ekologickej formy dopravy motivuje mesto Prešov návštevníkov mesta a regiónu zavedením zdieľaných kolobežiek a bicyklov, budovaním prvkov doplnkovej cyklistickej infraštruktúry (kryté parkovacie zariadenia pre bicykle), či zavádzaním smart riešení (mobilná aplikácia na otváranie prístreškov na bicykle, cykloščitáče a pod.). Mesto bolo úspešné aj v oblasti modernizácie vozidlového parku (nákup 25 ks trolejbusov, 10 ks parciálnych trolejbusov a iné.), plánuje aj rozširovanie nových úsekov a modernizáciu existujúcich úsekov trolejového vedenia, budovanie 3 meniarní a uspelo aj s projektom zavádzania moderných technológií do regulácie dopravy so zameraním na preferenciu verejnej osobnej dopravy a inteligentné riadenie cestnej dopravnej signalizácie. Cykloželeznica Cyklochodník ul. Bajkalská Cyklochodník M. Náhon Cyklochodník Masarykova Cyklocesta Mestská hala – Wilec hôrka Cyklochodník ulica Sekčovská Výstupný chodník "Tri Jarky" Ing. Lenka Maťut'ová Odbor riadenia projektov MsÚ v Prešove